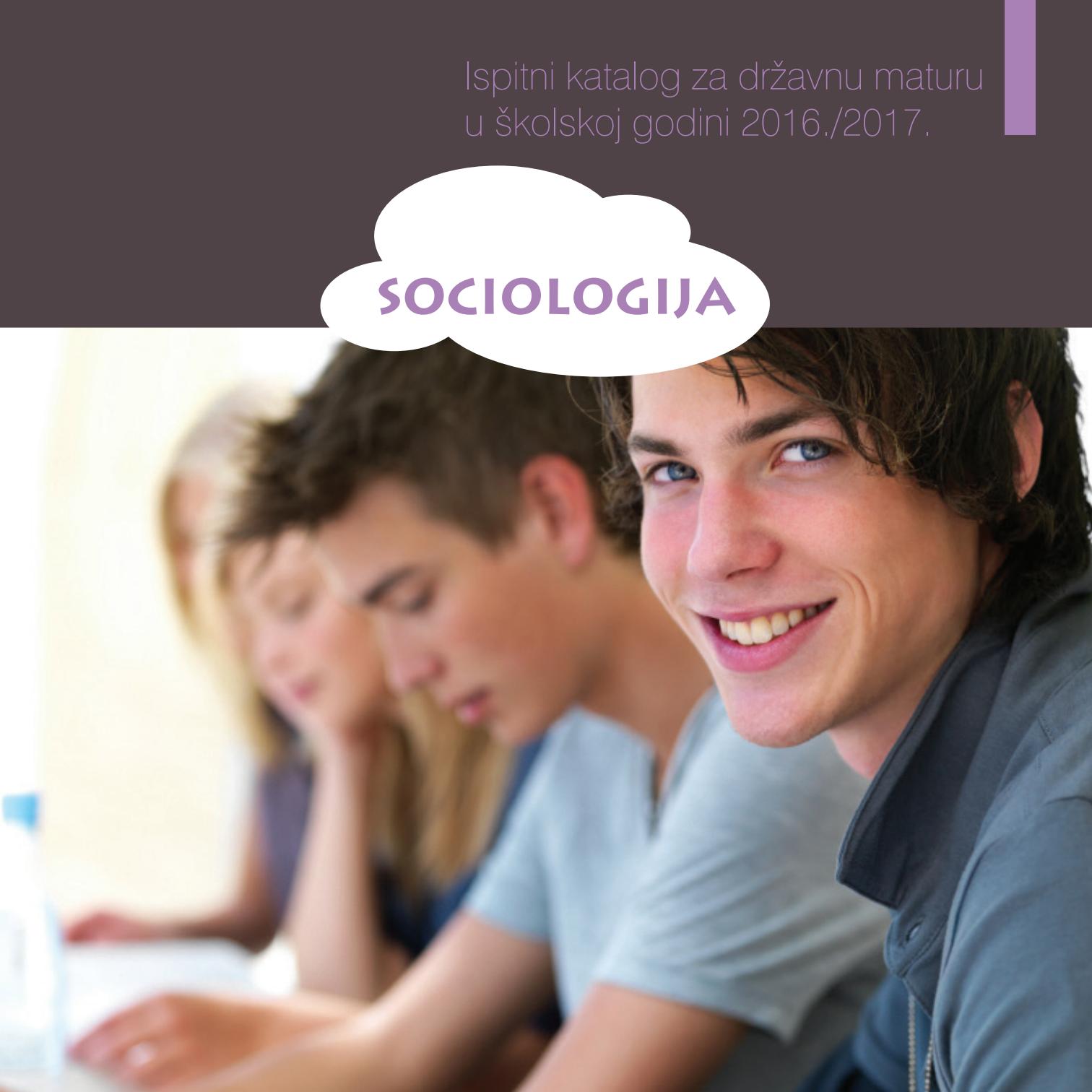

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2016./2017.

A photograph of three students in a classroom. In the foreground, a young man with dark hair and blue eyes is smiling broadly at the camera. Behind him, two other students are seated at their desks, looking down at their work. The background is slightly blurred.

SOCIOLOGIJA

Sadržaj

Uvod	5
1. Područja ispitivanja.....	5
2. Obrazovni ishodi	5
2.1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo	6
2.2. Društvo i društvena struktura.....	6
2.3. Kultura, socijalizacija i identitet	7
2.4. Društvene institucije.....	7
2.5. Globalizacija i njezine društvene posljedice	8
3. Struktura ispita	9
4. Tehnički opis ispita.....	9
4.1. Trajanje ispita.....	9
4.2. Izgled ispita i način rješavanja.....	9
4.3. Pribor	9
5. Opis bodovanja.....	10
6. Vrste zadataka	11
6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora	11
6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora.....	11
6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora	11
7. Priprema za ispit.....	12

Uvod

Sociologija je na državnoj maturi izborni predmet. Ispitni katalog za državnu maturu iz Sociologije temeljni je dokument ispita u kojem su navedeni i objašnjeni sadržaji, kriteriji te načini ispitivanja i vrednovanja znanja u školskoj godini 2016./2017.

Ispitni katalog uskladen je s odobrenim Nastavnim planom i programom za Sociologiju u gimnazijama.¹

U ispitnome je katalogu jasno navedeno što se od pristupnika očekuje u ispitu.

Sastoji se od ovih poglavlja:

1. Područja ispitivanja
2. Obrazovni ishodi
3. Struktura ispita
4. Tehnički opis ispita
5. Opis bodovanja
6. Vrste zadatka
7. Priprema za ispit.

U prvome poglavlju (*Područja ispitivanja*) navedena su područja ispitivanja.

U drugome poglavlju (*Obrazovni ishodi*) navedeni su sadržaji koje pristupnik² mora znati i navedeno je što pristupnik mora moći učiniti kako bi uspješno položio ispit.

U trećem poglavlju (*Struktura ispita*) opisana je struktura ispita prema područjima ispitivanja.

U četvrtem poglavlju (*Tehnički opis ispita*) navedeno je trajanje ispita, opisan je izgled ispita, objašnjen

je način njegova rješavanja i naveden je dopušteni pribor.

U petome poglavlju (*Opis bodovanja*) opisan je način bodovanja zadatka u ispitu.

U šestome poglavlju (*Vrste zadataka*) navedene su upute i primjeri svih vrsta zadataka koji su u ispitu.

U sedmome poglavlju (*Priprema za ispit*) navedeni su savjeti koji pomažu nastavniku u pripremi pristupnika za ispit i savjeti koji pomažu pristupniku u pripremi za ispit te je navedena literatura za pripremu ispita.

1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Sociologije provjerava se dostignuta razina znanja i razumijevanja te sposobnost zaključivanja, rasuđivanja i integracije znanja u ovim područjima:

1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo
2. Društvo i društvena struktura
3. Kultura, socijalizacija i identitet
4. Društvene institucije
5. Globalizacija i njezine društvene posljedice.

2. Obrazovni ishodi

U ovome su poglavlju za svako područje ispitivanja navedeni obrazovni ishodi, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik treba znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh u ispitu.

Radi bolje preglednosti obrazovni ishodi navedeni su u tablicama te je jasno naznačeno u kojoj će se ispitnoj cjelini pojedini obrazovni ishod provjeravati.

¹ Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, broj 1, Školske novine, Zagreb, 1994.

² Termin pristupnik u ispitnome katalogu podrazumijeva rodnu razliku te se odnosi i na pristupnice i na pristupnike.

2.1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo

Što je sociologija?

- objasniti sociološki pogled na društvo
- usporediti sociologiju s drugim društvenim znanostima
- razlikovati mikrosociologiju i makrosociologiju
- definirati društvenu strukturu i društveno djelovanje
- imenovati i objasniti sastavne dijelove društvene strukture

Nastanak i razvitak sociologije

- opisati društvene i povjesne okolnosti nastanka sociologije
- prepoznati i objasniti temeljne koncepte socioloških klasika
- usporediti temeljne teorijske perspektive i njihove ključne koncepte
- imenovati ključne autore pojedinih teorijskih perspektiva
- navesti i objasniti temeljne teorije i koncepte suvremenih sociologa (Giddens, Beck, Castells)

Vrste i metode istraživanja

- nabrojati i objasniti vrste i metode socioloških istraživanja
- usporediti kvantitativni i kvalitativni pristup istraživanju

2.2. Društvo i društvena struktura

Temeljni dijelovi društvene strukture

- opisati i objasniti društvene grupe
- objasniti pojmove društvene uloge i društvenoga položaja
- objasniti pojam, vrste i uloge društvenih institucija
- opisati i objasniti društvene organizacije
- navesti obilježja Weberova idealnoga tipa birokracije

Tipovi društava i procesi društvene promjene

- navesti osnovne karakteristike tradicionalnih i modernih društava
- objasniti pojmove industrijskoga, postindustrijskoga i informacijskoga društva
- objasniti pojam novih socijalnih pokreta
- objasniti pojam kolektivnoga ponašanja i temeljne karakteristike gomile

Društvena stratifikacija i pokretljivost

- objasniti pojmove društvene diferencijacije i društvene stratifikacije
- navesti osnovne tipove stratifikacijskih sustava
- usporediti glavne elemente sociooloških teorija stratifikacije
- navesti i objasniti glavne oblike društvene pokretljivosti
- povezati koncept društvene nejednakosti s društvenim položajem

Socijalna kontrola i devijantnost

- objasniti pojmove socijalne kontrole, devijantnosti i sankcija
- navesti i objasniti sociološka tumačenja devijantnosti

2.3. Kultura, socijalizacija i identitet

Kultura
• objasniti pojam kulture   • navesti i objasniti osnovne sastavnice kulture (simboli, jezik, norme, vrijednosti i rituali)   • objasniti pojmove: etničke grupe, nacije i manjine, etnocentrizam, kulturni relativizam i multikulturalizam, subkulture   • navesti i objasniti procese kulturne promjene (inovacija, akulturacija, difuzija i gubljenje kulturnih obrazaca)   • navesti i opisati vrste kulture: visoka, narodna, popularna, masovna, potrošačka
Socijalizacija
• objasniti pojam socijalizacije   • navesti tipove socijalizacije   • navesti čimbenike socijalizacije
Identitet
• navesti i objasniti vrste identiteta (primarni i sekundarni, osobni i društveni)   • objasniti izvore identiteta: rod, etnicitet, religija, zanimanje   • opisati višestrukost i promjene identiteta u suvremenome društvu

2.4. Društvene institucije

Obitelj, brak i srodstvo
• objasniti pojam obitelji i navesti vrste obitelji (nuklearna i proširena)   • opisati osnovne razlike između tradicionalne i moderne obitelji   • objasniti pojam braka i njegovu promjenu u suvremenome društvu   • opisati alternativne oblike braka i obitelji svojstvene suvremenomu društvu
Obrazovanje i školstvo
• objasniti pojam obrazovanja   • navesti i objasniti sociološke perspektive, teorije i koncepte o obrazovanju te ih međusobno usporediti   • objasniti utjecaj društvene nejednakosti na obrazovanje
Ekonomija i rad
• opisati proces industrijalizacije, nastanak i razvoj kapitalizma   • objasniti i usporediti pojmove fordizma i postfordizma   • objasniti i usporediti pojmove industrijskoga i postindustrijskoga društva   • objasniti koncepte umreženoga društva i informacijskoga kapitalizma (Castells)   • opisati korporacijski kapitalizam u suvremenome društvu
Politika, vlast i ideologija
• objasniti pojmove moći i vlasti prema Weberu   • navesti i usporediti najvažnije ideologije dvadesetog stoljeća   • navesti i objasniti tipove političkih poredaka u modernome društvu   • objasniti pojam države i suvereniteta   • opisati i objasniti pojam civilnoga društva   • objasniti pojam socijalnih pokreta

Religija

- objasniti pojam svetoga i profanoga (svjetovnoga) prema Durkheimu
- usporediti Marxovo, Durkheimovo i Weberovo shvaćanje religije
- objasniti koncept sekularizacije
- opisati promjene religioznosti u suvremenome društvu
- objasniti pojmove civilne religije, privatizacije religije i religijskoga fundamentalizma
- navesti pojavnje oblike religije u suvremenome društvu (crkve, sekte, kultovi)

2.5. Globalizacija i njezine društvene posljedice**Urbanizacija i populacija**

- opisati proces razvoja gradova
- opisati promjene i temeljne karakteristike suvremenih gradova
- navesti i objasniti temeljne demografske pojmove

Ekologija

- navesti osnovna obilježja ekološke krize
- objasniti pojam održivoga razvoja
- navesti autore i ključne odlike koncepta „društva rizika“ (Beck, Giddens)

Globalizacija

- opisati osnovne kulturne, ekonomске i političke dimenzije globalizacije
- opisati utjecaj novih komunikacijskih tehnologija na društveni razvoj i svakodnevni život

3. Struktura ispita

Ispit sadržava 41 zadatak.

Tablica 1. prikazuje strukturu ispita prema vrsti zadatka i područjima ispitivanja.

Tablica 1. Struktura ispita prema vrsti zadatka i područjima ispitivanja

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ ZADATKA VIŠESTRUKOGA IZBORA	BROJ ZADATKA KRATKOGA ODGOVORA	BROJ ZADATKA PRODUŽENOGA ODGOVORA	UKUPNO
1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo	4	2	1	7
2. Društvo i društvena struktura	4	3	2	9
3. Kultura, socijalizacija i identitet	4	2	1	7
4. Društvene institucije	7	5	3	15
5. Globalizacija i njezine društvene posljedice	1	1	1	3
Ukupno	20	13	8	41

4. Tehnički opis ispita

4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Sociologije traje **70 minuta** bez stanke. Vremenik provedbe bit će objavljen u *Vodiču kroz ispite državne mature te na mrežnim stranicama Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr).

4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj su ispitna knjižica, list za odgovore i list za koncept.

Pristupnik treba pozorno pročitati tekst općih uputa i tekst uputa za rješavanje zadatka i označavanje točnih odgovora.

Primjeri uputa za rješavanje pojedinih vrsta zadataka nalaze se u poglavlju Vrste zadataka.

U zadatcima zatvorenoga tipa (zadatci višestrukoga izbora) pristupnik mora označiti točne odgovore znakom X na listu za odgovore. Ako pristupnik označi

više od jednoga odgovora, zadatak će se bodovati s 0 (nula) bodova bez obzira na to što je među označenima i točan odgovor.

U zadatcima otvorenoga tipa pristupnik mora odgovoriti kratkim odgovorom s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom (zadatci kratkoga odgovora) ili odgovoriti s nekoliko rečenica (zadatci produženoga odgovora) na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici. Ako pristupnik pogriješi, treba precrtati netočan odgovor, staviti ga u zagradu, napisati točan odgovor i staviti skraćeni potpis pokraj točnoga odgovora.

Pristupnik se može koristiti listom za koncept tijekom pisanja, ali mora svoj odgovor čitko upisati na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

4.3. Pribor

Tijekom pisanja ispita iz Sociologije dopušteno je upotrebljavati kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

5. Opis bodovanja

Ukupan broj bodova je **70**.

Broj bodova prema vrstama zadataka i područjima ispitivanja prikazan je u tablici 2.

Tablica 2. Broj bodova prema vrsti zadatka i područjima ispitivanja

PODRUČJE ISPITIVANJA	BROJ BODOVA (ZADATCI VIŠESTRUKOGA IZBORA)	BROJ BODOVA (ZADATCI KRATKOGA ODGOVORA)	BROJ BODOVA (ZADATCI PRODUŽENOGA ODGOVORA)	UKUPNO
1. Sociologija kao znanstveni pogled na društvo	4	4	3	11
2. Društvo i društvena struktura	4	6	6	16
3. Kultura, socijalizacija i identitet	4	4	3	11
4. Društvene institucije	7	10	9	26
5. Globalizacija i njezine društvene posljedice	1	2	3	6
Ukupno	20	26	24	70

Opis bodovanja za svaku vrstu zadatka prikazan je u tablici 3.

Tablica 3. Opis bodovanja za svaku vrstu zadatka

Zadatak višestrukoga izbora	1 bod – točan odgovor 0 bodova – netočan odgovor ili nema odgovora
Zadatak kratkoga odgovora	2 boda – navedena su dva elementa točnoga odgovora 1 bod – naveden je jedan element točnoga odgovora 0 bodova – nije naveden nijedan element točnoga odgovora
Zadatak produženoga odgovora	3 boda – navedena su tri elementa točnoga odgovora 2 boda – navedena su dva elementa točnoga odgovora 1 bod – naveden je jedan element točnoga odgovora 0 bodova – nije naveden nijedan element točnoga odgovora

6. Vrste zadataka

U ovome su poglavlju primjeri zadataka.

Uz svaki primjer zadatka ponuđeni su uputa, točan odgovor, obrazovni ishod i način bodovanja.

6.1. Primjer zadatka višestrukoga izbora

U sljedećemu zadatku od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točan odgovor morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Kako se prema Goffmanu nazivaju institucije u kojima se provode intenzivni i često ponižavajući postupci resocijalizacije?

- A.** utilitarističke
- B.** prinudne
- C.** totalne
- D.** normativne

TOČAN ODGOVOR: C

OBRAZOVNI ISHOD: opisati i objasniti društvene organizacije

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je označeno više odgovora

6.2. Primjer zadatka kratkoga odgovora

U sljedećemu zadatku odgovorite kratkim odgovorom (s nekoliko riječi ili jednostavnim rečenicom).

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Koje su teorijske perspektive u sociologiji makrosociološke? _____

TOČAN ODGOVOR: funkcionalistička i konfliktna

OBRAZOVNI ISHOD: usporediti temeljne teorijske perspektive i njihove ključne koncepte

BODOVANJE:

2 boda – navedena su dva elementa točnoga odgovora

1 bod – naveden je jedan element točnoga odgovora

0 bodova – nije naveden nijedan element točnoga odgovora

6.3. Primjer zadatka produženoga odgovora

U sljedećemu zadatku odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Ne popunjavajte prostor za bodovanje.

Objasnite proces resocijalizacije. Koji je sociolog proučavao totalne institucije? Navedite i objasnite pojam kojim E. Durkheim tumači društvene uvjete u kojima možemo očekivati učestalu pojavu devijantnoga ponašanja.

MODEL TOČNOGA ODGOVORA: Resocijalizacija

je učenje potpuno novih obrazaca ponašanja, ponekad posve suprotnih od ranije naučenih (npr. preoblikovanje ponašanja u totalnim institucijama; promjena dotadašnjeg identiteta i stvaranje novog).

Totalne institucije je proučavao Erving Goffman.

Emile Durkheim u objašnjenju devijantnosti koristi se pojmom anomije koju definira kao stanje u kojemu

individualne želje nisu više regulirane zajedničkim normama. Do anomije dolazi tijekom brzih socijalnih promjena.

OBRAZOVNI ISHOD: navesti i objasniti sociološka tumačenja devijantnosti

BODOVANJE³:

3 boda – navedena su tri elementa točnoga odgovora (objašnjen je proces resocijalizacije, naveden je sociolog koji je proučavao totalne institucije te je naveden i objašnjen pojam kojim se E. Durkheim koristi u objašnjenju devijantnosti)

2 boda – navedena su dva elementa točnoga odgovora

1 bod – naveden je jedan element točnoga odgovora

0 bodova – nije naveden nijedan element točnoga odgovora

7. Priprema za ispit

Literatura za pripremu ispita iz Sociologije je udžbenik koji je propisalo i odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Fanuko, N., (2004 i novija izd.), *Sociologija*, udžbenik za gimnazije, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Profil.

Popis obrazovnih ishoda za svako područje ispitivanja pristupniku može služiti za provjeru usvojenoga znanja.

Dobro poznavanje načina ispitivanja znatno će pomoći pristupniku da uspješno riješi zadatke u ispitу.

Pristupniku se savjetuje:

- proučavanje područja ispitivanja te primjera zadataka
- rješavanje oglednih ispita.

³ Općenita ljestvica prikazana je u poglavljiju *Opis bodovanja*. Za svaki se zadatak ljestvica razrađuje kako bi se ostvarila maksimalna objektivnost vrednovanja. Model točnoga odgovora i razrada ljestvice bit će priloženi uz ogledni ispit.

